

WOJCIECH FILIPKOWSKI

Uniwersytet w Białymstoku

WSPÓŁCZESNE KIERUNKI ZMIAN W ZAKRESIE KRYMINALIZACJI ZACHOWAŃ CZŁONKÓW ORGANIZACJI TERRORYSTYCZNYCH

1. WPROWADZENIE

Użyte w tytule pojęcie „organizacja terrorystyczna” nie odwołuje się do pojęć z kategorii języka prawnego. Zabieg ten pozwala na swego rodzaju obejście ograniczeń dla prowadzonych w pierwszej części rozważań kryminologicznych i kryminalistycznych. Wynika to z faktu, że współczesne przejawy tytułowych organizacji często wymykają się ze sztywnego w prawie polskim podziału na zorganizowany związek i grupę mającą na celu popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym. Tymczasem dla prawidłowego – zdaniem autora – zbadania zasadności i potencjalnej skuteczności kryminalizacji zachowań powiązanych ze zjawiskiem terroryzmu konieczne jest odniesienie się do jego faktycznych przejawów, które z kolei wynikają z analiz, z zakresu przestępczej taktyki kryminalistycznej (i w mniejszym stopniu zaś z techniki), czy też szerzej – fenomenu w ujęciu kryminologicznym. Przedstawiane problemy kierunków zmian w zakresie kryminalizacji zachowań członków organizacji terrorystycznych ukazują, w jakim stopniu regulacje prawne starają się stopniowo reagować i nadrabiać dystans dzielący je od rzeczywistości. Ponadto, to właśnie wyniki badań

kryminalistycznych i kryminologicznych obecnie powinny mieć i w dużej mierze mają największy wpływ na kształtowanie polityki karnej w zakresie wskazanym w tytule opracowania raczej na poziomie regionalnym i globalnym niż krajowym.

2. KONCEPCJA „9+4” FUNKCJONOWANIA WSPÓŁCZESNYCH ORGANIZACJI TERRORYSTYCZNYCH

W związku z tym, że zjawisko terroryzmu jest działaniem zorganizowanym i przede wszystkim grupowym, eksperci, między innymi budzący kontrowersje dr Rohan Gunaratna z Institute of Defence and Strategic Studies (Singapur)¹, sugerują potrzebę spenalizowania oddzielnie poszczególnych funkcji realizowanych przez członków organizacji terrorystycznej. W szczególności chodzi o zachowania, które poprzedzają sam zamach terrorystyczny w wymiarze czasowym, ale które też często są dokonywane w dużej odległości przestrzennej od niego.

Na podstawie przytoczonych wyżej analiz można postawić tezę, że w rzeczywistości grupa terrorystyczna (np. specjalizująca się w atakach samobójczych) z zasady składa się z dwóch podstawowych struktur: wspierającej (*supportive cel*) i realizującej (*executive cell*), a także działa na zasadzie tzw. podziału zadań w systemie „9+4”. W świetle badań R. Gunaratny w gestii komórki wspierającej grupę terrorystyczną jest dziewięć obszarów działania: propaganda terrorystyczna, rekrutacja nowych członków do grupy, organizowanie jej zaplecza finansowego, organizowanie zaopatrzenia w niezbędne środki (materiały wybuchowe, dokumenty legalizacyjne i inne), przemieszczanie się, w tym zapewnienie transportu, organizowanie bezpiecznego schronienia, realizacja niezbędnego szkolenia, zapewnienie łączności oraz tworzenie fałszywych tożsamości dla członków grupy. W obszarze działania komórki realizacyjnej znajduje się: wstępna obserwacja i rekonesans celu ataku,

---

¹ R. GUNARATNA, *Podział struktury organizacyjnej grupy terrorystycznej ze względu na zadania*, referat wygłoszony 9 grudnia 2005 r. w szwajcarskiej Policji Federalnej w Bernie.

symulacja lub trening zamachu, końcowe rozpoznanie celu i jego otoczenia oraz jego dokonanie. Jest to typowa analiza taktyki przestępczej, która podchodzi do działalności terrorystycznej jak do procesu, czyli układu funkcjonalnie powiązanych ze sobą zachowań ludzi funkcjonujących w różnorodnych strukturach organizacyjnych². Ich podstawowym założeniem jest skrytość i efektywność działania³. Gunaratna stawia tezę, że każda wymieniona wyżej czynność wykonywana przez członka organizacji terrorystycznej powinna być uznana za oddzielny typ czynu zabronionego, aby w sposób skuteczny walczyć z przejawami tego zjawiska z wykorzystaniem prawa karnego i przewidzianych w nim sankcji.

Zadania wskazane w powyższym zestawieniu mogą być wykonywane oddzielnie lub wspólnie przez poszczególnych członków, ewentualnie jedna osoba wykonuje kilka z nich. Elementem łączącym wszystkie osoby jest przyjęty lub narzucony podział zadań w dążeniu do osiągnięcia zamierzonego celu – czyli przeprowadzenia zamachu. Nie jest wymagane, aby każda z nich znała wszystkich lub część pozostałych; jest to wręcz niebezpieczne dla realizacji zadania w przypadku ujawnienia niektórych jej członków. Grupy takie nie powinny mieć struktury hierarchicznej (a raczej np. zdecentralizowaną lub rozproszoną), ponieważ taki układ czyni je łatwiejszymi do infiltracji i rozbicia. Każdy z jej uczestników zna swoje zadanie i je wykonuje. Skuteczna realizacja częściowego zadania przez jedną osobę często warunkuje możliwość rozpoczęcia wykonywania kolejnego zadania przez inną.

Ważna jest świadomość pojedynczego sprawcy, że jest częścią grupy osób, których wspólnym celem jest dokonanie jednego lub więcej zamachów (tzn. przestępstw o charakterze terrorystycznym). Bezpośredni wykonawca dąży do realizacji pojedynczego ataku, pozostałe osoby mają za cel przygotowywanie tak wielu zamachów i przez tak długi okres, jak tylko będzie to możliwe. Jest to zrozumiałe – biorąc pod uwagę fakt, że

---

² Por. J. KASPRZAK, B. MŁODZIEJOWSKI, W. KASPRZAK, *Kryminalistyka. Zarys systemu*, Warszawa 2015, s. 29-30, oraz S. PIKULSKI, *Podstawowe zagadnienia taktyki kryminalistycznej*, Białystok 1997, s. 20 i n.

³ Por. C. MORSELLI, *Inside Criminal Networks*, Springer 2009, s. 63 i n., i J. KILBERG, *Terrorist group structure. Balancing security and efficiency*, [w:] *Routledge Handbook of Terrorism and Counterterrorism*, ed. A. SILKE, Routledge 2018, s. 165 i n.

w przypadku ataków terrorystycznych istnieje poważna rotacja samych wykonawców; w odróżnieniu od członków komórki wspierającej (i części osób składających się na komórkę realizacyjną), którzy przygotowują w sposób ciągły kolejne zamachy, jednocześnie poszukując ich wykonawców⁴. Tym samym skład grupy jest zmienny.

3. ZAKRES ZNACZENIOWY POJĘCIA *FOREIGN TERRORIST FIGHTER*

Po zamachach w krajach Europy Zachodniej (zwłaszcza we Francji)⁵ w sposób zintensyfikowany podjęto pierwsze działania zogniskowane na osoby określane mianem zagranicznych bojowników-terrorystów (*foreign terrorist fighters* – FTF)⁶. To właśnie ta kategoria sprawców stała się wyznacznikiem zmian w kierunkach polityki karnej państw.

W opinii między innymi Interpolu⁷ widoczne są działania podejmowane przez ugrupowania terrorystyczne nakierowane na radykalizację i podżeganie młodych ludzi, mieszkańców państw zachodnich, aby opuścili swoje domy i przyłączyli się do nich⁸. W szczególności wykorzystywana jest komunikacja przez internet (w tym komunikatory, portale

---

⁴ Odmienne problem może wyglądać w przypadku grup powstających niejako oddolnie. Osoby tworzące grupę we własnym zakresie zajmują się przede wszystkim przygotowaniem i realizacją jednego ataku (grupa realizacyjna) przy wsparciu ideologicznym i logistycznym z zewnątrz (np. szkolenia, dostarczanie materiałów wybuchowych, mechanizmów zapalających). Natomiast jeszcze inaczej proces ten przebiega w przypadku tzw. samotnych wilków; por. K. GRADOŃ, *Countering lone-actor terrorism: specification of requirements for potential interventions*, «*Studia Iuridica*» 72/2018, s. 121 i n.

⁵ Por. R.K. CRAGIN, *The November 2015 Paris Attacks: The Impact of Foreign Fighter Returnees*, «*Orbis*» 61.2/2017, s. 212 i n.

⁶ Należy jednak zauważyć, że nie jest to całkowicie nowe zjawisko i ma ono ciekawą przeszłość; por. B.G. WILLIAMS, *On the Trail of the 'Lions of Islam': Foreign Fighters in Afghanistan and Pakistan, 1980-2010*, «*Orbis*» 55.2/2011, s. 216 i n., oraz D. MALET, *Why Foreign Fighters? Historical Perspectives and Solutions*, «*Orbis*» 54.1/2010, s. 97 i n.

⁷ Por. oficjalna strona internetowa Interpolu: <https://www.interpol.int/Crime-areas/Terrorism/Foreign-terrorist-fighters>.

⁸ J. STOCK, *Breaking the Foreign Terrorist Fighter Cycle: an INTERPOL Perspective*, [w:] *Sicherheit in einer digitalen Welt*, ed. P.E. SENSBURG, Nomos 2017, s. 61 i n.

społecznościowe) w celu rekrutacji⁹. Kolejnym etapem jest sprowadzenie ich do obszarów na świecie objętych konfliktami (np. Iraku, Syrii, Libii) – często przy użyciu fałszywych dokumentów – w celu odbycia przez nich treningu w posługiwaniu się różnymi rodzajami broni oraz w zakresie taktyki prowadzenia działań militarnych. Wtedy też zwerbowane osoby stają się zagranicznymi bojownikami – FTF. Ponadto, po zakończeniu swojej aktywności w obszarach konfliktów wracają oni do krajów zachodniego świata, gdzie istnieje ryzyko wykorzystania przez nich swojej świeżo zdobytej wiedzy i umiejętności do przeprowadzenia ataków terrorystycznych¹⁰. Dlatego też Interpol uznaje, że samo zjawisko przybrało postać zagrożenia na skalę globalną. Podobnego zdania są Organizacja Narodów Zjednoczonych¹¹, Rada Europy oraz Unia Europejska¹².

W następstwie posiedzenia Grupy Roboczej ds. Terroryzmu, które odbyło się 15 stycznia 2015 r., oraz zgodnie z tym, co ustaliła Rada Unii Europejskiej, przygotowany został zarys strategii na rzecz zwalczania terroryzmu w Syrii i Iraku ze szczególnym naciskiem na zjawisko zagranicznych bojowników¹³. Stanowi on uzupełnienie unijnej strategii antyterrorystycznej¹⁴. Działaniem priorytetowym (jednym z sześciu) w kontekście walki z FTFs staje się zatrzymanie przepływu nowych

---

⁹ Por. *Enhancing the Understanding of the Foreign Terrorist Fighters Phenomenon in Syria*, United Nations Office of Counter-Terrorism 2017, s. 33 i n.

¹⁰ Por. T. HEGGHAMMER, *Should I Stay or Should I Go? Explaining Variation in Western Jihadists' Choice between Domestic and Foreign Fighting*, «American Political Science Review» 107.1/2013, s. 1 i n.

¹¹ Rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 2178 (2014) podjęta podczas 7272 spotkania w dniu 24 września 2014 r.

¹² Szerzej na ten temat por. oficjalna strona internetowa Unii Europejskiej poświęcona FTF: <http://www.consilium.europa.eu/pl/policies/fight-against-terrorism/foreign-fighters/>.

¹³ Por. Nota Sekretariatu Generalnego Rady Unii Europejskiej z 16 stycznia 2015 r. Zarys strategii na rzecz zwalczania terroryzmu w Syrii i Iraku ze szczególnym naciskiem na zjawisko zagranicznych bojowników, kierowana do delegacji państw członkowskich (5369/15).

¹⁴ Nota potwierdzała podejście Unii do zwalczania terroryzmu, które opiera się na wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych, przy jednoczesnej ochronie praw człowieka.

rekrutów do Syrii i Iraku zasilających wymienione w zarysie strategii organizacje: ISIL/Da'ish i Dżabhat an-Nusra.

Podstawowym problemem teoretycznym i praktycznym jest opracowanie definicji FTF¹⁵. Pierwsza została zawarta w rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 2178 z 2014 r. Za FTF uznaje się osoby, które podróżują do innego państwa niż państwo ich zamieszkania lub narodowości w celu popełnienia, planowania i przygotowania, lub uczestnictwa w aktach terrorystycznych, w tym przeprowadzenia lub odbierania szkolenia terrorystycznego, w związku z konfliktem zbrojnym. Stanowi to także nawiązanie do przyjętej 8 września 2006 r. przez Zgromadzenie Ogólne ONZ Globalnej Strategii Przeciwko Terroryzmowi (A/RES/60/288).

Można wskazać w tym miejscu także art. 3 i 4 protokołu dodatkowego do konwencji Rady Europy (CETS No. 196) o przeciwdziałaniu terroryzmowi¹⁶. Wyodrębnia się w tej definicji dwa podstawowe zachowania, które mogą występować łącznie lub rozdzielnie – odbieranie szkolenia lub podróżowanie za granicę. Istotnym faktem jest, aby każde z nich było podejmowane w celu związanym z terroryzmem¹⁷.

Znamiona pierwszego czynu zabronionego (art. 3 protokołu dodatkowego) zostały opisane jako otrzymywanie instrukcji w celu przeprowadzenia lub przyczynienia się do popełnienia przestępstwa terrorystycznego w rozumieniu konwencji. Czyn musi być popełniony w sposób umyślny. W szczególności polega on na:

- pozyskiwaniu wiedzy lub praktycznych umiejętności od innej osoby;
- w zakresie przygotowania i stosowania;

---

¹⁵ Szerzej na ten temat por. B. MENDELSON, *Foreign Fighters – Recent Trends*, «Orbis» 55.2/2011, s. 189 i n., oraz *Foreign Terrorist Fighters, Manual for Judicial Training Institutes South-Eastern Europe*, United Nations Office on Drugs and Crime, Wien 2017, s. 3-5.

¹⁶ Protokół dodatkowy z 19 maja 2015 r. do konwencji Rady Europy o przeciwdziałaniu terroryzmowi (CETS No. 196); por. oficjalna strona internetowa Rady Europy: https://www.coe.int/en/web/portal/bosnianchairmanship-news/-/asset_publisher/zsP8JleihJ3m/content/foreign-terrorist-fighte-1.

¹⁷ Por. także *Foreign Terrorist Fighters, Manual for Judicial Training...*, s. 20-23.

- materiałów wybuchowych, broni lub innych rodzajów broni lub szkodliwych i niebezpiecznych substancji (przestępstwa technika kryminalistyczna) lub
- innych specjalnych metod (przestępstwa taktyka kryminalistyczna).

Znamiona podróży za granicę w celu związanym z terroryzmem zostały opisane jako podróżowanie do kraju innego, niż wskazywałoby na to obywatelstwo lub miejsce pobytu w celu popełnienia, przyczynienia się lub współdziałania do popełnienia przestępstwa terrorystycznego, a także w celu udzielenia lub odebrania szkolenia w celu związanym z terroryzmem (art. 4 ust. 2 protokołu dodatkowego). Ponadto, państwa strony powinny uczynić możliwym ściganie w sytuacji, gdy sprawcą jest ich obywatel lub podróż następuje z ich terytorium. Podobnie jak to ma miejsce w przypadku art. 3 protokołu dodatkowego, czyn musi być popełniony w sposób umyślny. Podkreślenia wymaga zapis zobowiązujący państwa strony do kryminalizacji także usiłowania tego czynu (art. 4 ust. 3 protokołu dodatkowego).

Ponadto, należy także podkreślić, że protokół dodatkowy właściwie uwypukla znaczenie tych części związków lub grup o charakterze terrorystycznym, które nie są odpowiedzialne za samo przygotowanie i przeprowadzenie zamachu (ataku) terrorystycznego (*executive cell*), ale właśnie wspierające logistycznie i organizacyjnie (*supportive cell*)¹⁸. Natomiast wyżej wymienione zachowania w wydatny sposób ułatwiają stanie się FTF przez osoby, które – z różnych powodów – bardzo chcą walczyć, ale nie wiedzą, jak mogą to urzeczywistnić.

Powyższa nowość w polityce zapewnienia bezpieczeństwa przed przejawami terroryzmu jest kolejnym, istotnym krokiem, który rozszerza zakres kryminalizacji zachowań członków organizacji terrorystycznych. Od kryminalizowania różnych form zamachów terrorystycznych, udziału w grupie lub związku terrorystycznym, poprzez finansowanie terroryzmu¹⁹, mowę nienawiści po działalność wspierającą, organiza-

---

¹⁸ Szerzej por. W. FILIPKOWSKI, R. LONCA, *Analiza zamachów samobójczych w aspekcie kryminologicznym i prawnym*, c III, «Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego» 4.3/2011, s. 119-123.

¹⁹ K. INDECKI, *Stan badań nad terroryzmem prowadzonych w Polsce po 2001 r.*, [w:] *Przestępczość terrorystyczna. Ujęcie praktyczno-dogmatyczne*, red. K. INDECKI,

cyjną, logistyczną. Stanowi on wyraz polityki kryminalnej pojedynczych państw, ale także ich organizacji w wymiarze regionalnym i globalnym. Jest to istotne poszerzenie podmiotowe zakresu całościowej strategii walki ze zjawiskiem realizowanych przez pojedyncze państwa i ich organizacje.

Należy także docenić, że przygotowane zostały konkretne rozwiązania z zakresu jednego z instrumentów, jakim dysponuje państwo, czyli polityką karną w obszarze stanowienia prawa karnego. Nie są to górnotne i ogólnikowe deklaracje o konieczności walki ze zjawiskiem, ale skupianie się na odpowiedzialności karnej poszczególnych osób lub ich organizacji (związków lub grup). Cieszy również fakt, że podjęte na poziomie międzynarodowym działania mają za podstawę rzetelną analizę współczesnych przejawów zjawiska z wykorzystaniem wiedzy kryminologicznej (dotyczących opisu fenomenu, jego przyczyn oraz możliwych rozwiązań profilaktycznych, w tym polityki karnej) i kryminalistycznej (opisu technicznych i taktycznych aspektów funkcjonowania związków albo grup terrorystycznych oraz prowadzenia dochodzeń w tym zakresie), ale także nauk o bezpieczeństwie (w odniesieniu do sposobów kształtowania bezpieczeństwa państwa oraz państw na forum międzynarodowym). Było to konsekwencją działania między innymi grup eksperckich o statusie doradczym względem gremiów międzynarodowych.

4. NOWE OBSZARY KRYMINALIZACJI ZACHOWAŃ CZŁONKÓW ORGANIZACJI TERRORYSTYCZNYCH

W związku z powyższym protokół dodatkowy wskazuje na konieczność objęcia kryminalizacją następujących, szczegółowych zachowań:

- branie udziału w związku lub grupie w celu związanym z terroryzmem, ale nie tylko do popełnienia *stricto* przestępstwa terrorystycznego, lecz także w postaci przyczynienia się do jego popełnienia (czyn umyślny); wskazuje to na różne postacie ułatwiania

lub nakłaniania do popełnienia czynu zabronionego w ujęciu osobowym, jak i rzeczowym (art. 2 protokołu dodatkowego);

- finansowe wspieranie podróŜowania za granicę w celu związanym z terroryzmem (art. 5 protokołu dodatkowego) polegające na dostarczaniu lub zbieraniu w jakikolwiek sposób, bezpośrednio lub pośrednio funduszy, które w całości lub częściowo umoŜliwiają jakiegokolwiek osobie popełnienie czynu z art. 4 ust. 1 protokołu dodatkowego, będąc świadomym, że fundusze te w całości lub części będą do tego celu przeznaczone (czyn umyślny); wydaje się, że jest to nowy czyn zabroniony rozszerzający czyny określane mianem tzw. finansowania terroryzmu²⁰;
- organizowanie lub inne formy ułatwiania podróŜowania w celu związanym z terroryzmem (art. 6 protokołu dodatkowego) polegające na jakichkolwiek czynnościach organizacyjnych, które pomagają jakiegokolwiek osobie popełnienie czynu z art. 4 ust. 1 protokołu dodatkowego, będąc świadomym, że udzielona w ten sposób pomoc ma cel związany z terroryzmem (czyn umyślny).

Po pierwsze, tytułem komentarza naleŜy jeszcze raz podkreślić, że opisane powyŜej czyny stanowią istotne rozszerzenie zakresu kryminalizacji w porównaniu z dotychczas obowiązującymi przepisami uchwalonymi na podstawie standardów kreowanych przez organizacje międzynarodowe²¹. Jednocześnie znamiona uŜyte do ich opisu są na tyle pojemne znaczeniowo, że mogą one stanowić zagroŜenie dla zasady pewności i ścisłości prawa karnego; jednostka moŜe nie do końca zdawać sobie sprawę, że jej zachowanie kwalifikuje się jako czyn

---

²⁰ Sama nazwa wprowadza w błąd, gdyż jest swego rodzaju skrótem myślowym i kalką z języka angielskiego – *terrorist financing*. Czyn nie polega na finansowaniu amorficznego zjawiska społecznego, ale zachowań ludzi za nim stojących w ramach związków i grup, a teraz także takimi, które są pośrednio, acz nieodzownie, związane z konkretnym zamachem lub zamachami. W związku z tym rozpowszechnił się w doktrynie mylący opis art. 165a k.k. Powinno się go nazywać np. finansowaniem przestępstwa o charakterze terrorystycznym lub zamachu terrorystycznego.

²¹ O wpływie prawa międzynarodowego na prawo karne por. C. NOWAK, *Wpływ procesów globalizacyjnych na polskie prawo karne*, Warszawa 2014, s. 228, 230 i n.

zabroniony²². Po drugie, stanowią one ułatwienie dla organów ścigania i służb specjalnych, jak również pozwalają na objęcie ich działaniami nowych zachowań składających się na ewoluujące zjawisko FTF. Po trzecie, jednocześnie jako utrudnienie dla tychże organów państwowych (a także urzędu prokuratorskiego) należy uznać konieczność wykazania i udowodnienia w postępowaniu karnym umyślności zachowań podejmowanych przez sprawcę. Z kolei tenże może bronić się, że cele podróży były turystyczne, a szkolenie służyło rozwijaniu jego zainteresowań wojskowych, militarnych, survivalowych, obronnych itp.

5. EWOLUCJA ZAKRESU KRYMINALIZACJI ZACHOWAŃ CZŁONKÓW ORGANIZACJI TERRORYSTYCZNYCH W PRAWIE POLSKIM

Ze względu na ograniczony zakres występowania tego typu zachowań w Polsce, bezpośrednią *ratio legis* dokonywanych zmian była i jest konieczność wypełniania zobowiązań międzynarodowych – podpisywanych i uchwalanych aktów prawa międzynarodowego (międzynarodowych konwencji i prawa Unii Europejskiej) oraz ewaluacji ustawodawstwa naszego kraju pod kątem wykonywania tychże zobowiązań przez organizacje międzynarodowe²³. Natomiast pośrednio wynika to z chronologii zamachów, które miały miejsce na świecie i w Europie oraz następujących po nich działań politycznych, służących poszukiwaniu nowych instrumentów walki z członkami organizacji terrorystycznych. W tabeli nr 1 przedstawiono daty wskazujące na kolejne nowelizacje kodeksu karnego odnoszące się do nowych obszarów kryminalizacji lub ich zmian.

---

²² Por. „Foreign Terrorist Fighter” Laws, *Human Rights Rollbacks Under UN Security Council Resolution 2178*, Human Rights Watch, grudzień 2016, s. 5-8.

²³ Por. D. KUCYPER, D. KWIATKOWSKI, *Finansowanie terroryzmu na gruncie znowelizowanego art. 165a k.k.*, «Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych» 3/2018, s. 11 i 14.

Tabela 1. Wejście w życie nowelizacji kodeksu karnego dotyczących zachowań członków organizacji terrorystycznych

Artykuły k.k.	Data wejścia w życie zmian						
	1.05.2004	22.10.2009	8.09.2010	14.11.2011	13.02.2016	2.07.2016	27.04.2017
art. 115 § 20 ^A	Dz. U. z 2004 r. Nr 93, poz. 889						
art. 65							
art. 110							
art. 258 § 2 i 4							
art. 165a		Dz. U. z 2009 r. Nr 166, poz. 1317			Dz. U. z 2015 r. poz. 1855		Dz. U. z 2017 r. poz. 768
art. 126a			Dz. U. z 2010 r. Nr 98, poz. 626				
art. 240							
art 255a				Dz. U. z 2011 r. Nr 191, poz. 1135		Dz. U. z 2016 r. poz. 904	
art. 259a							
art. 259b							

^A Zmieniony przez art. 1 obwieszczenia z 31 stycznia 2011 r. o sprostowaniu błędu (Dz. U. Nr 2, poz. 130)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Dziennika Ustaw.

Widocznych jest pięć etapów zmian prawnych: po ataku w Stanach Zjednoczonych 11 września 2001 r. do 2004 r.; rok 2009, lata 2010-2011, rok 2016 oraz 2017. Wskazują one na pewne opóźnienie w stopniowej implementacji wspomnianych wcześniej rozwiązań międzynarodowych, zwłaszcza unijnych²⁴.

Na gruncie polskiego systemu prawa sama właściwa kwalifikacja prawna zamachu terrorystycznego nie jest sprawą prostą. Zależy ona od zakładanego celu, który według zamiaru sprawcy (sprawców) miał być lub został osiągnięty, oraz sposobu ich działania (np. użytych środków, narzędzi). Można rozpatrywać kilka wariantów dotyczących odpowiedzialności poszczególnych zaangażowanych osób. Już to pierwsze zastrzeżenie wskazuje na konieczność rozpatrywania kwestii odpowiedzialności za udział w zorganizowanej grupie lub związku mającym na celu popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym (art. 258 § 2 k.k.). Należy jednak pamiętać, że współczesne przejawy zjawiska przybierają różne formy organizacyjne²⁵. Ponadto dochodzą problemy kwalifikacji przestępstw z przepisu art. 115 § 20 k.k.

Niezależnie od kształtowania się odpowiedzialności karnej bezpośredniego sprawcy konkretnego przestępstwa (zamachu terrorystycznego) do odpowiedzialności powinny być pociągnięte również pozostałe osoby. Kwestia ta występuje obok odpowiedzialności za udział w zorganizowanej grupie lub związku mającym na celu popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym – o ile uda się w ten sposób zakwalifikować ich zachowanie. Zgodnie z przyjętą w prawie polskim koncepcją odpowiedzialności osób współdziałających w popełnieniu przestępstwa, każda z nich odpowiada za własny czyn, w granicach swojej umyślności lub nieumyślności (art. 20-23 k.k.).

Dlatego też istotnym problemem jest normatywne podejście do kwalifikowania zachowania tych osób, stanowiących różne formy zjawiskowe

---

²⁴ Por. C. NOWAK, *op. cit.*, s. 319 i n. oraz wykaz regulacji unijnych związanych z walką z terroryzmem na oficjalnej stronie internetowej – Baza aktów prawnych Unii Europejskiej nt. walki z terroryzmem, <https://bit.ly/zp2-20-1>.

²⁵ Szerzej na ten temat por. W. FILIPKOWSKI, R. LONCA, *Zorganizowane grupy o charakterze terrorystycznym. Studium kryminologiczno-prawne*, «Wojskowy Przegląd Prawniczy» 4/2006, s. 33 i n.

lub stadialne popełnienia czynu zabronionego (zamachu terrorystycznego) albo wyodrębnione typy czynów zabronionych. Wydaje się, że przy braku tych ostatnich, będzie można ich zachowanie określić mianem szeroko rozumianego pomocnictwa do czynu opisanego w art. 258 § 2 k.k. Z taką sytuacją mieliśmy do czynienia przed zmianą w polityce kryminalnej, która to poczynając od skryminalizowania tzw. finansowania terroryzmu, rozpoczęła proces powstawania nowych typów czynów zabronionych związanych z zachowaniami członków organizacji terrorystycznych. Niemniej nadal mogą być aktualne problemy związane ze zbiegiem przepisów i właściwym stosowaniem reguł go wyłączających.

Szerzenie propagandy terrorystycznej może wypełniać – zależnie od szczegółowych cech rozpatrywanego zachowania – znamiona następujących typów czynów zabronionych: art. 126a, 190 § 1, art. 255 § 1, 2 lub 3 lub art. 256 k.k. Znamiona czasownikowe użyte w opisie tychże typów odnoszą się do „publicznego nawoływania do popełnienia czynu” – wyszczególnionych lub ogólnie (zbrodni, występków), „groźenie innej osobie” popełnieniem przestępstwa, „publicznym pochwalaniu popełnienia przestępstwa” albo nawoływania do nienawiści²⁶. Istotne jest, aby zachowanie sprawcy było motywowane przynależnością narodową, etniczną, rasową, wyznaniową ofiary. Do takich zachowań może dochodzić na wiecach, uroczystościach religijnych, a współcześnie także w internecie na różnego rodzaju blogach, portalach, forach dyskusyjnych itp.²⁷ Obecnie tego typu groźby są kierowane względem różnych grup społecznych, politycznych, religijnych lub narodowościowych, a ich autorami – osoby o ekstremistycznych poglądach. Elementem

---

²⁶ Zabronione jest także zachowanie polegające na utrwalaniu lub sprowadzaniu, nabywaniu, przechowywaniu, posiadaniu, prezentowaniu, przewożeniu lub przesyłaniu dźwięku, nagrań lub innych przedmiotów, zawierających treść określoną w art. 256 § 1 k.k. w celu ich rozpowszechniania.

²⁷ Por. G. DOBROWOLSKI, W. FILIPKOWSKI, E. NAWARECKI, W. RAKOCZY, *Systemy agentowe i metody sztucznej inteligencji w walce z terroryzmem w Internecie*, [w:] *Przestępczość terrorystyczna. Ujęcie praktyczno-dogmatyczne*, red. K. INDECKI, Poznań-Białystok-Łódź 2006, s. 183-188, oraz W. FILIPKOWSKI, *Wybrane aspekty fenomenologii cyberterroryzmu studium przypadku sprawy Omara Al-Hussayena*, [w:] *Cyberterroryzm. Nowe wyzwanie XXI wieku*, red. T. JEMIOŁA, J. KISIELNICKI, K. RAJCHEL, Warszawa 2009, s. 120 i n.

propagandy są również wszelkiego rodzaju groźby kierowane za pomocą mediów pod adresem krajów bądź ich przywódców oraz organizacji międzynarodowych.

Kolejną kwestią jest rozstrzygnięcie zakresu odpowiedzialności osób za rekrutację nowych członków na potrzeby grup terrorystycznych lub do przeprowadzenia konkretnych zamachów. W przypadku, gdy nakłanianie do udziału w zorganizowanym związku lub grupie mającej na celu popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym dotyczy już zindywidualizowanej osoby, możemy mówić o odpowiedzialności z art. 18 § 2 w zw. z art. 258 § 2 k.k. Rekrutacja może polegać też na pomocnictwie osobie mającej już zamiar uczestniczenia w takiej grupie lub związku (lub zamiar dokonania zamachu). W szczególności dotyczy to takich zachowań, jak udzielanie rad lub informacji kandydatom, gdzie i z kim mają się spotkać, jakich środków komunikacji używać i w jaki sposób (aby np. zmylić funkcjonariuszy organów ścigania, nie wzbudzać podejrzeń), co mówić podczas zatrzymywania itp.²⁸ W szczególności może mieć tutaj zastosowanie art. 142 k.k. opisujący czyn polegający na prowadzeniu zaciągu obywateli polskich lub przebywających w Rzeczypospolitej Polskiej cudzoziemców do służby wojskowej w obcym wojsku lub w obcej organizacji wojskowej wbrew przepisom ustawy. Na pewnym etapie procesu rekrutacji, a w zasadzie indoktrynacji potencjalnych sprawców zamachu można także rozważać kwalifikację z art. 151 k.k. – namową lub przez udzielenie pomocy doprowadzenie do targnięcia się na własne życie.

Nowelizacja kodeksu karnego z 2009 r. dodała art. 165a kryminalizujący tzw. finansowanie terroryzmu²⁹. Zastanawia przede wszystkim umiejscowienie tego przepisu w rozdziale XX kodeksu karnego dotyczącym przepisów chroniących bezpieczeństwo powszechne, a nie

---

²⁸ Por. upubliczniony na stronach internetowych Departamentu Sprawiedliwości Stanów Zjednoczonych podręcznik Al Kaidy – *THE AL QAEDA MANUAL*, <http://www.justice.gov/ag/trainingmanual.htm>.

²⁹ Szerzej na ten temat por. M. PIETH, *Criminalizing the Financing of Terrorism*, «Journal of International Criminal Justice» 4/2006, s. 1074 i n., oraz *Countering the Financing of Terrorism*, eds. T.J. BIERSTEKER, S.E. ECKERT, Routledge Taylor & Francis 2008.

w rozdziale XXXII – na przykład po art. 258 k.k., co rzutuje na interpretację jego zapisów³⁰. Można z tego wynioskować, że zabronione było finansowanie konkretnych zamachów, które albo wywołały konkretne ofiary lub straty, albo potencjalnie mogły je wywołać. Natomiast poza zakresem kryminalizacji było zapewnienie środków finansowych na pozostałą działalność grupy terrorystycznej, co należało uznać za błąd, gdyż niewielka część pozyskiwanych środków służy bezpośrednio dokonywaniu zamachów. Ponadto, większość osób – potencjalnych sprawców tego czynu zabronionego – dokonuje datków na bliżej nieokreśloną działalność terrorystyczną, dżihad, walkę z krzyżowcami itp., a nie na zakup konkretnych przedmiotów lub usług potrzebnych do dokonania konkretnych zamachów lub nawet konkretnej ich kategorii³¹.

Taki stan rzeczy został zmieniony przez kolejne nowelizacje z 2016 i 2017 r. Dodano zamknięty katalog przestępstw, których finansowanie jest zabronione obok wszelkich innych przestępstw spełniających wymagania określone w art. 115 § 20 k.k. Kolejnym krokiem było zakazanie wsparcia materialnego organizacjom terrorystycznym i ich członkom oraz pokrywanie kosztów związanych z zaspokojeniem ich potrzeb lub wykonaniem zobowiązań finansowych, nie będąc do tego zobowiązanym ustawowo. Dodatkowo w § 4 tegoż artykułu wprowadzono dwa typy uprzywilejowane polegające na zachowaniu nieumyślnym w odniesieniu do sprawców § 1 lub 2.

Następne zachowania w ramach komórki wspierającej – tzn. organizowanie zaopatrzenia w niezbędne środki, zapewnienie transportu, organizowanie bezpiecznego schronienia, realizacja niezbędnego szkolenia, zapewnienie łączności, tworzenie fałszywych tożsamości dla członków grupy – również można zakwalifikować jako formy pomocnictwa do udziału w zorganizowanym związku lub grupie terrorystycznej; poza szczególnymi przypadkami, gdy zachowania te samodzielnie wypełniają znamiona typu czynu zabronionego zawartego w części szczególnej kodeksu karnego. Mamy z tym do czynienia w przypadku, gdy sprawca:

---

³⁰ Por. E.W. PŁYWACZEWSKI, A. SAKOWICZ, [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, II: *Komentarz do art. 212-316*, red. A. WĄSEK, Warszawa 2005, s. 404.

³¹ Por. M.A. KĘDZIERSKI, *Przeciwdziałanie i zwalczanie finansowania terroryzmu w Polsce*, Toruń 2019, s. 62 i n.

- udostępnia mienie określone w art. 165a § 1 k.k. zorganizowanej grupie lub związkowi mającym na celu popełnienie przestępstwa, osobie biorącej udział w takiej grupie lub związku lub osobie, która ma zamiar popełnienia takiego przestępstwa – art. 165a § 2 k.k.;
- umieszcza na statku wodnym lub powietrznym urządzenie lub substancję zagrażającą bezpieczeństwu osób lub mieniu znacznej wartości – art. 167 § 1 k.k.;
- bez wymaganego zezwolenia lub wbrew jego warunkom, wyrabia, przetwarza, gromadzi, posiada, posługuje się lub handluje substancją lub przyrządem wybuchowym, materiałem radioaktywnym, urządzeniem emitującym promienie jonizujące lub innym przedmiotem lub substancją, która może spowodować niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia wielu osób albo mienia w wielkich rozmiarach – art. 171 § 1 k.k.;
- wyrabia, przetwarza, transportuje, przywozi z zagranicy, wywozi za granicę, gromadzi, składowuje, przechowuje, posiada, wykorzystuje, posługuje się, usuwa, porzuca lub pozostawia bez właściwego zabezpieczenia materiał jądrowy albo inne źródło promieniowania jonizującego, w takich warunkach lub w taki sposób, że może to zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka lub spowodować istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi lub zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach – art. 184 § 1 i 2 k.k.;
- utrudnia lub udaremnia postępowanie karne, pomagając sprawcy przestępstwa uniknąć odpowiedzialności karnej, w szczególności kto sprawcę ukrywa, zaciera ślady przestępstwa, w tym i przestępstwa skarbowego, albo odbywa za skazanego karę – art. 239 § 1 k.k.;
- przekracza granice Rzeczypospolitej Polskiej w celu popełnienia na terytorium innego państwa przestępstwa o charakterze terrorystycznym lub przestępstwa określonego w art. 255a lub art. 258 § 2 lub 4 k.k. – art. 259a k.k.;
- bez wymaganego pozwolenia wyrabia broń palną lub amunicję, handluje nimi, posiada – art. 263 § 1 i 2 k.k.;
- mając zezwolenie na posiadanie broni palnej lub amunicji, udostępnia lub przekazuje ją osobie nieuprawnionej – art. 263 § 3 k.k.;

- wbrew przepisom przekracza granicę Rzeczypospolitej Polskiej, używając przemocy, groźby, podstępny lub we współdziałaniu z innymi osobami – art. 264 § 2 k.k.;
- organizuje innym osobom przekraczanie wbrew przepisom granicy Rzeczypospolitej Polskiej – art. 264 § 3 k.k.;
- w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, umożliwia lub ułatwia innej osobie pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wbrew przepisom – art. 264a § 1 k.k.;
- w celu użycia za autentyczny, podrabia lub przerabia dokument lub takiego dokumentu jako autentycznego używa albo wypełnia blankiet, opatrzony cudzym podpisem, niezgodnie z wolą podpisanego i na jego szkodę albo takiego dokumentu używa – art. 270 k.k.;
- posługuje się dokumentem stwierdzającym tożsamość innej osoby albo dokument taki kradnie, albo go przywłaszcza lub bezprawnie przewozi, przenosi lub przesyła za granicę dokument stwierdzający tożsamość innej osoby albo jej prawa majątkowe – art. 275 k.k.

Ostatnim z wymienionych wcześniej problemów wartych uwagi jest okoliczność, czy wskazanym powyżej czynom zabronionym – które są realizowane w ramach grupy lub związku terrorystycznego – prawo nadaje cechę przestępstw o charakterze terrorystycznym (art. 115 § 20 k.k.). Oprócz kryteriów materialnych tam wymienionych, podstawowym kryterium o charakterze formalnym jest górna granica kary pozbawienia wolności grożącej za popełnienie danego czynu zabronionego. Musi ona wynosić co najmniej pięć lat. Analizując wymienione powyżej typy czynów zabronionych i grożące za nie sankcje, można dojść do wniosku, że część z nich nie spełnia tego wymogu formalnego. Ukazuje to tabela 2³². Jest to kolejny argument – spośród i tak licznej krytyki w literaturze tego zapisu już od momentu jego uchwalenia – przemawiający za koniecznością jego zmiany³³.

---

³² Pierwsze tego typu zestawienie prezentujące już historyczny stan prawny zostało przedstawione w: W. FILIPKOWSKI, R. LONCA, *op. cit.*, s. 116-117.

³³ Obszernie na ten temat por. K. INDECKI, *Stan badań nad terroryzmem po roku 2001*, [w:] *Przestępczość terrorystyczna. Ujęcie praktyczno-dogmatyczne*, red. K. INDECKI, Poznań-Białystok-Łódź 2006, s. 39-41, oraz A. SUCHORZEWSKA, *Ochrona prawna*

Tabela 2. Zestawienie zadań i odpowiadających im możliwych kwalifikacji prawnych

Lp.	Opis zadania	Kwalifikacja prawna z k.k.	Czy spełnia wymogi art. 115 § 20 – przestępstwa o charakterze terrorystycznym
1.	propaganda terrorystyczna	art. 126a art. 190 § 1 art. 255 § 1 art. 255 § 2 art. 255 § 3 art. 256 § 1 i 2	tak nie (do 2 lat pozbawienia wolności) nie (do 2 lat pozbawienia wolności) nie (do 3 lat pozbawienia wolności) nie (kary alternatywne) nie (do 2 lat pozbawienia wolności)
2.	rekrutacja nowych członków do grupy	art. 18 § 2 w zw. z art. 258 § 2 art. 18 § 3 w zw. z art. 258 § 2 art. 142 art. 151	tak tak tak tak
3.	organizowanie jej zaplecza finansowego	art. 18 § 3 w zw. z art. 258 § 2 art. 165a § 1 art. 165a § 3	tak tak (nie – jeżeli działa nieumyślnie) nie (do 3 lat pozbawienia wolności)
4.	organizowanie zaopatrzenia w niezbędne środki	art. 18 § 3 w zw. z art. 258 § 2 art. 165a § 2 art. 167 § 1 art. 171 § 1 art. 184 § 1 i 2 art. 263 § 1 art. 263 § 3	tak tak (nie – jeżeli działa nieumyślnie) tak tak tak (nie – jeżeli działa nieumyślnie) tak nie (do 2 lat pozbawienia wolności)
5.	ułatwianie przemieszczania się	art. 18 § 3 w zw. z art. 258 § 2 art. 259a art. 264 § 2 art. 264 § 3	tak tak nie (do 3 lat pozbawienia wolności) tak

Lp.	Opis zadania	Kwalifikacja prawna z k.k.	Czy spełnia wymogi art. 115 § 20 – przestępstwa o charakterze terrorystycznym
6.	organizowanie bezpiecznego schronienia	art. 18 § 3 w zw. z art. 258 § 2 art. 239 § 1 art. 264a § 1	tak tak tak
7.	realizacja niezbędnego szkolenia	art. 18 § 3 w zw. z art. 258 § 2 art. 255a § 1 i 2	tak tak
8.	zapewnienie łączności	art. 18 § 3 w zw. z art. 258 § 2	tak
9.	tworzenie fałszywych tożsamości dla członków grupy	art. 18 § 3 w zw. z art. 258 § 2 art. 270 § 1 i 2 art. 270 § 3 (przygotowanie) art. 275	tak tak nie (do 2 lat pozbawienia wolności) nie (do 2 lat pozbawienia wolności)

Źródło: opracowanie własne.

6. PODSUMOWANIE

Mimo kolejnych nowelizacji ustawodawcy nadal nie udaje się konsekwentnie podejść do kwestii objęcia jednolitą definicją przestępstwa o charakterze terrorystycznym wszystkich możliwych zachowań. Należy to tłumaczyć tym, że proces ten wynika przede wszystkim z konieczności realizacji zobowiązań międzynarodowych naszego kraju³⁴, a nie z naukowej refleksji nad problemem z punktu widzenia nauki prawa karnego, kryminologii czy kryminalistyki, które zawierają analizy przejawów funkcjonowania organizacji terrorystycznych. Tymczasem sporadycznie organy ścigania, służby specjalne i wymiar sprawiedliwości już muszą się mierzyć z aktywnością terrorystów i osób ich wspierających na

³⁴ C. NOWAK, *op. cit.*, s. 316 i n.

terytorium Polski. Dotyczy to także osób mieszczących się w kategorii zagranicznych bojowników.

Należy zauważyć, że czyny zabronione wpisujące się w koncepcję „9+4” są „rozrzucone” po kilku rozdziałach kodeksu karnego. Pojedyncze czyny zabronione występują w następujących rozdziałach: XVI „Przestępstwa przeciwko pokojowi, ludzkości oraz przestępstwa wojenne”, XVIII „Przestępstwa przeciwko obronności”, XIX „Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu”, XXII „Przestępstwa przeciwko środowisku”, XXIII „Przestępstwa przeciwko wolności” oraz XXX „Przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości”. Trzy czyny są zapisane w rozdziale XXXIV „Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów”; pięć w rozdziale XX „Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu”. Natomiast w rozdziale chroniącym dobro rodzajowe, jakim jest porządek publiczny znajduje się ich aż 11. Taka sytuacja wydaje się uzasadniona charakterem poszczególnych typów czynów zabronionych. Jednocześnie jednak może to prowadzić do przyjmowania kumulatywnej kwalifikacji prawnej jednostkowych zachowań w sytuacjach, kiedy będziemy mieli do czynienia z dalszym i bliższym przedmiotem ochrony (zamachu). Wydaje się, że teoretycznie najszersze zastosowanie może mieć konstrukcja pomocnictwa do udziału w związku lub grupie mającej na celu popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym, co zostało uwidocznione w załączonej tabeli. Warunkiem jest oczywiście ocena, że w konkretnej sytuacji nie będzie można zastosować którejs z reguł wyłączających wielość ocen.

W tym też miejscu pojawia się jeden widoczny już problem. Jest to umiejscowienie art. 165a k.k. w rozdziale XX „Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu”. Już wcześniejsza jego redakcja budziła powyższe wątpliwości, ponieważ jego indywidualny przedmiot ochrony nie mieści się zakresowo w przedmiocie rodzajowym. Po pierwsze, nie jest to już finansowanie tylko konkretnego zamachu terrorystycznego spełniającego znamiona czynów z art. 166, 167 lub 171 k.k. Artykuł 165a § 1 k.k. dotyczy także czynów z innych rozdziałów części szczególnej. Po drugie, w wyniku nowelizacji dodane § 2 i 3 tegoż artykułu odnoszą się do finansowego i logistycznego wsparcia udziału w zorganizowanym związku lub grupie z art. 258 § 2 i 4 k.k. Zdaniem autora zasadne byłoby

przenieść art. 165a do rozdziału XXXII kodeksu karnego jako np. art. 258a. W ten sposób systematyka aktu prawnego, jakim jest kodeks karny, zostałyby zachowana pod względem spójności rodzajowych i indywidualnych przedmiotów ochrony. Co więcej, znajduje to swoje potwierdzenie w przedstawionej koncepcji ujmowania zachowań członków organizacji terrorystycznych według schematu „9+4”.

WSPÓŁCZESNE KIERUNKI ZMIAN W ZAKRESIE KRYMINALIZACJI
ZACHOWAŃ CZŁONKÓW ORGANIZACJI TERRORYSTYCZNYCH

Streszczenie

Opracowanie zawiera analizy kryminalistyczne i kryminologiczne oraz prawne w kontekście zachowań członków organizacji terrorystycznych. Pierwszy z obszarów badań dotyczy współczesnych zagrożeń terrorystycznych, przed którymi stoi wspólnota międzynarodowa oraz ustawodawcy w poszczególnych krajach. W szczególności zwrócono uwagę na problem struktur organizacji terrorystycznych w ujęciu kryminologicznym i kryminalistycznym. Przybierają one postać układu powiązanych ze sobą: jednej komórki wsparcia oraz wielu komórek wykonawczych. Zwrócono także uwagę na pojawienie się nowej kategorii sprawców – zagranicznych bojowników-terrorystów. Drugi z poddanych analizie obszarów to kwestie rozszerzenia zakresu kryminalizacji zachowań będących wynikiem prac organizacji międzynarodowych oraz jego implementacji do prawa polskiego. W ostatniej części opracowania skonfrontowano obraz współczesnych postaci zachowań członków organizacji terrorystycznych z zakresem ich kryminalizacji w prawie karnym. Na koniec przedstawiono wnioski i postulaty dotyczące rodzajów typów czynów zabronionych i ich miejsca w systematyce części szczególnej polskiego kodeksu karnego.

CONTEMPORARY TRENDS OF CHANGE IN THE CRIMINALIZATION OF THE CONDUCT OF MEMBERS OF TERRORIST ORGANIZATIONS

Summary

This paper presents a series of forensic, criminological, and legal analyses of the conduct of members of terrorist organizations. My first research area concerns the contemporary terrorist threats facing the international community and legislators in individual countries. An examination of the structure of terrorist organizations from the forensic and criminological point of view shows that they make up an integrated system, with a single directing entity and numerous executive cells. I also consider the emergence of a new category of offenders, foreign terrorist fighters. My second area of research is the growing scope of criminalization in outcome of the work of international organizations, and its implementation in Polish law. In the last part of my study I compare the current patterns of behaviour of members of terrorist organizations with the regulations of criminal law now in force. Finally, I present my conclusions and suggestions relating to the diverse types of terrorist offences and their place in the structure of the special part of the Polish Penal Code.

Słowa kluczowe: terroryzm, prawo karne; polityka kryminalna; zagraniczni bojownicy-terroryści.

Keywords: terrorism; criminal law; criminal policy; foreign terrorist fighters.

Literatura

BIERSTEKER T.J., ECKERT S.E. (eds.), *“Foreign Terrorist Fighter” Laws, Human Rights Rollbacks Under UN Security Council Resolution 2178*, Human Rights Watch, December 2016.

Countering the Financing of Terrorism, Routledge Taylor & Francis 2008.

CRAGIN R.K., *The November 2015 Paris Attacks: The Impact of Foreign Fighter Returnees*, «Orbis» 61.2/2017, s. 212-226.

Departament Sprawiedliwości Stanów Zjednoczonych podręcznik Al Kaidy – The Al Qaeda Manual, <http://www.justice.gov/ag/trainingmanual.htm>.

- DOBROWOLSKI G., FILIPKOWSKI W., NAWARECKI E., RAKOCZY W., *Systemy agentowe i metody sztucznej inteligencji w walce z terroryzmem w Internecie*, [w:] *Przestępczość terrorystyczna. Ujęcie praktyczno-dogmatyczne*, red. K. INDECKI, Poznań-Białystok-Łódź 2006.
- Enhancing the Understanding of the Foreign Terrorist Fighters Phenomenon in Syria*, United Nations Office of Counter-Terrorism 2017.
- FILIPKOWSKI W., LONCA R., *Analiza zamachów samobójczych w aspekcie kryminologicznym i prawnym*, cz. III, «Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego» 4.3/2011, s. 115-126.
- FILIPKOWSKI W., LONCA R., *Zorganizowane grupy o charakterze terrorystycznym. Studium kryminologiczno-prawne*, «Wojskowy Przegląd Prawniczy» 4/2006, s. 26-46.
- FILIPKOWSKI W., *Wybrane aspekty fenomenologii cyberterrorizmu studium przypadku sprawy Omara Al-Hussayena*, [w:] *Cyberterrorizm. Nowe wyzwanie XXI wieku*, red. T. JEMIOŁA, J. KISIELNICKI, K. RAJCHEL, Warszawa 2009.
- Foreign Terrorist Fighters, Manual for Judicial Training Institutes South-Eastern Europe*, United Nations Office on Drugs and Crime, Wien 2017.
- GRADOŃ K., *Countering lone-actor terrorism: specification of requirements for potential interventions*, «Studia Iuridica» 72/2018, s. 121-147.
- GUNARATNA R., *Podział struktury organizacyjnej grupy terrorystycznej ze względu na zadania*, referat wygłoszony 9 grudnia 2005 r. w szwajcarskiej Policji Federalnej w Bernie.
- HEGGHAMMER T., *Should I Stay or Should I Go? Explaining Variation in Western Jihadists' Choice between Domestic and Foreign Fighting*, «American Political Science Review» 107.1/2013, s. 1-15.
- INDECKI K., *Stan badań nad terroryzmem prowadzonych w Polsce po 2001 r.*, [w:] *Przestępczość terrorystyczna. Ujęcie praktyczno-dogmatyczne*, red. K. INDECKI, Poznań-Białystok-Łódź 2006.
- INDECKI K., *Stan badań nad terroryzmem po roku 2001*, [w:] *Przestępczość terrorystyczna. Ujęcie praktyczno-dogmatyczne*, red. K. INDECKI, Poznań-Białystok-Łódź 2006.
- KASPRZAK J., MŁODZIEJOWSKI B., KASPRZAK W., *Kryminalistyka. Zarys systemu*, Warszawa 2015.
- KĘDZIERSKI M.A., *Przeciwdziałanie i zwalczanie finansowania terroryzmu w Polsce*, Toruń 2019.
- KILBERG J., *Terrorist group structure. balancing security and efficiency*, [w:] *Routledge Handbook of Terrorism and Counterterrorism*, ed. A. Silke, Routledge 2018.

- KUCYPER D., KWIATKOWSKI D., *Finansowanie terroryzmu na gruncie znowelizowanego art. 165a k.k.*, «Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych» 3/2018, s. 7-32.
- MALET D., *Why Foreign Fighters? Historical Perspectives and Solutions*, «Orbis» 54.1/2010, s. 97-114.
- MENDELSON B., *Foreign Fighters – Recent Trends*, «Orbis» 55.2/2011, s. 189-202.
- MORSELLI C., *Inside Criminal Networks*, Springer 2009.
- NOWAK C., *Wpływ procesów globalizacyjnych na polskie prawo karne*, Warszawa 2014.
- PIETH M., *Criminalizing the Financing of Terrorism*, «Journal of International Criminal Justice» 4/2006, s. 1074–1086.
- PIKULSKI S., *Podstawowe zagadnienia taktyki kryminalistycznej*, Białystok 1997.
- PŁYWACZEWSKI E.W., SAKOWICZ A., [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. II, *Komentarz do art. 212-316*, red. A. WĄSEK, Warszawa 2005.
- STOCK J., *Breaking the Foreign Terrorist Fighter Cycle: an INTERPOL Perspective*, [w:] *Sicherheit in einer digitalen Welt*, ed. P.E. SENSBURG, Nomos 2017.
- SUCHORZEWSKA A., *Ochrona prawna systemów informatycznych wobec zagrożeń cyberterroryzmem*, Warszawa 2010.
- WILLIAMS B.G., *On the Trail of the ‘Lions of Islam’: Foreign Fighters in Afghanistan and Pakistan, 1980-2010*, «Orbis» 55.2/2011, s. 216-239.